

Vocea Civică

Volumul 6, Nr. 1 (28)

Ianuarie-Februarie 2000

DEMOCRAȚIE AFUMATĂ

În Moldova, oamenii dispar fără urmă, înghițiți parcă de pământ. Tot ce poți afla despre asemenea victime este nimic;

În Moldova, cei care-și plătesc factura pentru consumul de gaze sau electricitate sînt deconectați de la rețelele de distribuție, în vreme ce energofagii de stat, care nu își achită datoriile cu anii, rămîn conectați din "motive strategice";

În Moldova, gropile de pe carosabil concurează în desime cu pistruii lui Antoșka și în adîncime cu Groapa Marianelor, iar capacele de canal dispar, ziua în amiaza mare, cu viteza luminii;

În Moldova, mai nimeni nu poate înțelege cum sînt folosiți banii veniți din ajutoarele, împrumuturile și creditele externe;

În Moldova, foști înalți demnitari de stat, intrați în politică cu doar cinci lei în buzunar, se retrag în afaceri cu capitaluri aiuritoare;

În Moldova, un salariat cu o retribuție lunară de 120 de lei își ridică în trei luni un pălățel de o jumătate de milion de dolari.

În vremea aceasta, reprezentanții Poliției îți fac semn să tragi mașina pe dreapta, pentru a te întreba dacă ai geamurile „afumate”. S-ar părea că a fost descoperită, în sfîrșit, cauza tuturor netrebnițiilor ce lovesc în soarta moldoveanului de rînd. De aceea s-a luat istorica, monumentală decizie de a se scoate în afara legii lucruri absolut legale pretutindeni: zonele parasolar din parbrizul mașinilor și geamurile fumurii, dar perfect transparente.

În vremea aceasta, doar două categorii de moldoveni călătoresc, nederanjate de nimeni, nu în spatele unor geamuri fumurii, dar perfect transparente, ci în spatele unor geamuri de un negru prin care nu se poate zări absolut nimic: aleșii poporului și țarevicii lumii interlope.

Numai că, atunci cînd, pe de-o parte, aleșii poporului se ascund de privirile alegătorilor în spatele geamurilor negre ca smoala ale autoturismelor germane de lux, iar, pe de altă parte, aceiași aleși decid că mașina moldoveanului de rînd nu are voie să aibă geamuri fumurii, dar perfect transparente, afumată nu este sticla, ci însăși democrația.

Asemeni democrației din cunoscuta fabulă, nici transparența fumurie nu e pentru căței. Cu toate acestea, îmi permit să întreb: încercă cineva să afle unde a dispărut, în ziua de 29 decembrie 1999, colegul nostru Andrei Bardari? Menționez că nu era înalt demnitar de stat ori parlamentar. Nu era nici măcar membru al vreunui grup de tip mafiot. Era un moldovean de rînd, harnic și corect. Un om cumsecade, tată a trei copii. În mod tragic și nedrept, a devenit victimă a democrației afumate.

În vremea aceasta, reprezentanții Poliției continuă să-ți facă semn să tragi pe dreapta, pentru a te întreba dacă ai geamurile „afumate”. Există, totuși, vreo șansă ca pe dreapta să fie trasă, definitiv, tocmai această democrație afumată ce lasă în spatele ei din ce în ce mai multe victime nevinovate?

Ionu Todoran

*Interviu cu
Dimitri Ciubașenco,
Redactor-șef,
Ziarul "Moldavskie
Vedomosti"
(pag. 2)*

*Interviu cu
Constantin Tănase,
Director,
Grupul de presă
"FLUX"
(pag. 3)*

Buletin informativ

Moldova

ANDREI BARDARI
născut 9 mai 1950 - dispărut 29 decembrie 1999

Vocea Civică: *Stimate dle Dimitri Ciubașenco, în ce măsură este angajată politic presa din Moldova și cum se răsfrânge acest lucru asupra situației social-politice?*

Dimitri Ciubașenco: Presa din Moldova este extrem de angajată politic. De fapt, nici o publicație nu se poate lăuda că ar fi în același timp și viabilă economic, și independentă politic.

Se știe că pentru a "lansa" un ziar obișnuit în Moldova este necesară o sumă de cel puțin 50 mii dolari SUA. Aceasta nu este o sumă considerabilă după standardele pieței internaționale, însă în condițiile țării noastre ea reprezintă o avere întreagă. Jurnaliștii nu dispun de așa bani, investitorii străini nu investesc în piața moldovenească de mass media astfel încât se poate conta doar pe sprijinul sponsorilor locali – politicieni, membri de partid și oamenii de afaceri cu care sînt legați. Înțelegerile cu ei presupun întotdeauna compromisuri, conflicte de interese. Majoritatea sponsorilor de ziare nu înțeleg cum se poate ca în publicațiile pe care ei le sprijină să apară și alte opinii decît ale lor, ca să nu mai vorbesc de opinii critice la adresa sponsorilor înșiși. De aceea, există asemenea noțiuni ca "presa lui Lucinschi", "presa lui Diacov", "presa lui Roșca", "presa lui Snegur"... Și pentru a avea o imagine mai mult sau mai puțin obiectivă a ceea ce se întîmplă în politica moldovenească, un ziar sau două nu sînt suficiente - trebuie să le citești pe toate.

"Dincolo de Chișinău "undele" acestor fricțiuni și discuții nu ajung."

Eu unul cred că partizanatul politic al presei practic nu are vreun impact considerabil asupra situației social-politice. Tirajele ziarelor sînt așa de mizerabile încît toate discuțiile în contradictoriu, demascările și scandalurile din presă nu sînt altceva decît fundalul pe care se desfășoară "reglările de conturi" politice din interiorul Chișinăului. Dincolo de Chișinău "undele" acestor fricțiuni și discuții nu ajung.

Nu presa influențează situația, ci mai degrabă situația influențează presa. Lipsa de structură, de claritate, iar uneori chiar și tîmpenia crasă a sistemului politic local de partid generează acea presă angajată politic și prostită pe care o știm cu toții.

Nu există vreo ieșire rapidă din situația respectivă. Va trebui să mai treacă încă mulți ani pînă politicienii moldoveni vor realiza că o presă cu adevărat independentă nu le este un dușman sau un instrument de luptă cu oponentii, iar jurnaliștii vor putea să cucerească treptat pentru ei mai multă libertate și să se deprindă a lucra în condiții de independență, fără acea cenzură lăuntrică teribilă.

Cea mai bună ieșire care ar asigura o avansare și dezvoltare puternică a presei ar fi venirea investitorului străin care să lanseze măcar un singur ziar popular, independent și viabil din punct de vedere economic. În timp scurt, celelalte publicații ar fi nevoite să se "raporteze" la ea. Din nefericire...

VC: *Cetățeanul are dreptul la informație. Jurnalistul are dreptul la opinie. Funcționarul public are dreptul ca onoarea să nu-i fie lezată. Cum ar trebui potrivite laturile acestui "triunghi" ca punctele de intersecție să se simtă "confortabil"?*

DC: Mai întîi de toate, e nevoie de bunăvoință și înțelegere. Atît timp cît ele vor lipsi unghiurile acestui triunghi vor fi întotdeauna strîmbe.

Dacă ele există, atunci problemele pot fi rezolvate destul de simplu. Eu cred că discuțiile pe marginea faimosului articol din Codul Civil sînt în mare parte artificiale. Acest articol este în sine destul de normal și asigură dreptul cetățeanului la informație, al jurnalistului - la opinie, al funcționarului public - la apărare. Este o altă chestiune atitudinea jurnaliștilor și a "eroilor" materialelor lor față de articolul în cauză și modul în care ei îl aplică. Aici opiniile pot fi de o diversitate foarte mare. De exemplu, ziarul nostru nu ascunde faptul că se află în opoziție față de Președintele Moldovei, Petru Lucinschi. Noi considerăm că el este un președinte rău și nu obosim să repetăm acest lucru din număr în număr. Dacă președintele ar fi dorit, el ar fi găsit o sută de pretexte pentru a ne acționa în judecată. El nu a făcut-o. În același timp, în rubrica "Vîtrezviteli" (Centrul de dezintoxicare), cu referință la conducătorii Centrului orașenesc de dezintoxicare, noi am comunicat că doi din "clienții" acestui centru s-au dovedit a fi muncitorii fabricii "lonel" care după ce au primit, în sfîrșit, leafa după o pauză îndelungată, s-au îmbătat de bucurie și au nimerit acolo. Drept rezultat, directorul fabricii ne-a acționat în judecată, declarînd că muncitorii ei primesc leafa în mod regulat. Noi i-am propus directorului să publice în paginile noastre orice text de dezmințire, însă ea a refuzat - judecată și gata. Adesea jurnaliștii știu dinainte că ei trec de limita indicată în Codul Civil, dar ei o fac inconștient, considerînd acest pas drept unul justificat: bosu' a dat ordin ca pe oponentul lui să fie aruncate tot felul de zoaie și murdării, promițînd că va achita, dacă va fi nevoie, amenda judecătorească. Pe de altă parte, orice persoană al cărui nume a fost menționat în ziar poate încerca să cîștige prin judecată cîteva sute de

(Continuare în pag. 4)

“Este imposibil ca într-o societate bolnavă justiția să fie sănătoasă.”

Vocea Civică: *Stimate dle Tănase, ați afirmat într-unul din editorialele dvs că presa “echidistantă”, “liberă”, și “independentă” este un mit și că există doar presă angajată politic. Care este atunci diferența dintre presa angajată politic și cea de partid?*

Constantin Tănase: Diferența este foarte mare. Un ziar de partid execută în definitiv comanda politică a partidului, care are un program, o doctrină. Ziarul de partid reflectă un spectru de idei și opțiuni mai înguste, are preferințe politice “specifice”, el reflectă preponderent tematica “solicitată” de membrii și de simpatizanții partidului. Presa independentă națională, pe care eu o numesc, totuși, angajată politic - pentru că presa, prin definiție, înseamnă angajare într-o anumită politică, pentru că presa care “nu face politică” face prin aceasta tot un fel de politică - încearcă să exprime un spectru cu mult mai larg de interese și opțiuni. De aceea, un asemenea ziar este citit de membrii și simpatizanții tuturor partidelor naționale. Un ziar independent este și trebuie să fie angajată politic - pe linia interesului național, el exprimă starea de spirit, frământările, doleanțele și interesele cititorului național, cum îl numim noi. Iar acesta poate fi și perecemist, și pefedist, și creștin-democrat, și liberal etc. Mai mult, un ziar care se pretinde a fi publicație națională pur și simplu nu poate fi neangajată politic. Poporul nostru încă nu și-a rezolvat toate problemele de ordin național ca să prefere o presă de tip occidental. Mai sîntem o provincie națională a Europei, iar provincia întotdeauna este pătimașă și angajată.

VC: *Cetățeanul are dreptul la informație. Jurnalistul are dreptul la opinie. Funcționarul public are dreptul ca onoarea sa nu-i fie lezată. Cum ar trebui potrivite laturile acestui “triunghi” ca punctele de intersecție să se simtă “confortabil”?*

CT: În primul rînd, trebuie să se respecte dreptul fiecărui “colț de

triunghi”, dacă e să reiau metafora dvs, astfel încît el să rămînă “colț de triunghi” și nu altceva. Lucrurile pot fi împăcate numai printr-o respectare foarte exactă a regulilor de joc. Presa are dreptul să pretindă de la funcționar accesul la informația de interes public. Funcționarul este obligat prin lege să respecte dreptul presei la această informație. Problema apare atunci cînd ziaristul nu poate beneficia de dreptul asigurat prin lege. O presă neinformată însă întotdeauna dezinformează. Nu cred că statul are de cîștigat din aceasta. Bineînțeles că pierde și cititorul, care într-un fel este manipulat. Problema trebuie pusă, probabil, astfel: funcționarul este statul și de aceea ar trebui să vorbim despre raporturile dintre presă și stat. În condițiile noastre, statul nu este interesat să aibă o presă liberă și cu adevărat independentă. Astfel, nu funcționarul X, ci statul nu dorește să pună la dispoziția presei informația solicitată. Noi trăim într-o societate unde lucrurile merg prost, într-o societate în care se recunoaște de la cele mai înalte tribune că structurile statutului sînt criminalizate. Vă dați seama că aceste structuri nu au nici un chef să pună la dispoziția presei anumite informații. În situația creată, presa este pusă în fața unei dileme, ea trebuie să aleagă: ori merge pe calea unei ziaristici “cuminiți”, “fără probleme”, sau acceptă riscul de a publica lucruri ce nu pot fi verificate pînă la capăt.

Aici și apare “contradicția internă” dintre meserie și morală. Meseria, codul deontologic spun “nu”, iar bunul-simț și datoria morală spun “da”. Să nu fim ipocriți - morala și etica profesională a ziarului nu întotdeauna coincid. Etica profesională nu-ți permite să publici un material dacă lipsește o sursă importantă, iar datoria morală te împinge să o faci, atunci cînd e amoral să taci, deoarece mai lipsește o sursă. Indiscutabil, lucrurile trebuie împăcate, noi ne străduim să le reușește, suportăm consecințele. Există “zone” unde totul e clar și pentru

noi nu apar dileme. Mă refer la viața privată a persoanelor, inclusiv a celor publice. Aceasta este o zonă ce trebuie să fie protejată de lege. Cît privește celălalt aspect, care ține de viața publică a funcționarului, eu sînt părtașul deciziilor “mai riscante”. Dacă afară plouă și nu vrei să fii udat, stai în casă și privește ploaia de la geam. Dacă, însă, vrei să privești ploaia “de-acolo”, din ploaie, dacă dorești să afli de-i rece sau caldă, atunci trebuie să ieși din casă și să accepți ca ploaia să te ude. Nu poți doar și să mergi prin ploaie, și să rămii uscat. Funcționarul public, intrînd în viața publică, de fapt iese în ploaie. El trebuie să-și asume riscul de a deveni obiectul atenției publice, a presei, el trebuie să înțeleagă că acele critici ce se aduc de către opinia publică și de către presă fac parte din riscurile meseriei lui.

VC: *Care sînt criteriile pe baza cărora trebuie formulată diferența între “informație” și “afirmație”?*

CT: Nu există asemenea criterii. Noi am încercat să facem un sondaj în publicația noastră și să aflăm opinia celor mai reputați juriști și avocați din Chișinău vis-a-vis de această problemă. Toți ne-au declarat, în mod unanim, că nici în plan juridic, nici în plan pur semantic, nu poate fi făcută o distincție clară între informație și afirmație. Orice afirmație este și infor-

(Continuare în pag. 4)

(Interviu cu Dimitrii Ciubașenco, urmare din pag. 2)

dolari. Pentru unii aceasta a devenit chiar un fel de *business*. Totul se reduce la bunul simț. Îmi pare rău că el le lipsește și jurnaliștilor, și funcționarilor publici, dar aceasta nu are nici o legătură cu Codul administrativ.

VC: *Care sînt criteriile pe baza cărora trebuie formulată diferența între "informație" și "afirmație"?*

DC: Diferența reiese din interpretarea (după orice dicționar) însăși a acestor două cuvinte: informația este știre, afirmația - opinie. Însă, modul de abordare pe baza căruia poți acționa în judecată pentru informație, iar pentru opinie nu, mi se pare neîntemeiat. Informația poate fi veridică sau mincinoasă, opinia - întemeiată sau ofensatoare.

Dacă un ziar scrie: "Noi credem că Ivanov este un timpit", aceasta

este o opinie. Dacă, însă, el comunică "Petrov a declarat că Ivanov este un timpit", aceasta va fi informație. Dar, și într-un caz, și în altul, Ivanov s-ar putea să se simtă ofensat și să acționeze ziarul în judecată. Problema nu constă în aceea dacă e vorba de informație sau afirmație, ci în faptul dacă redacția va reuși să demonstreze în instanța de judecată dacă Ivanov este un timpit cu adevărat. Noi, cei de la "Moldavskie Vedomosti" avem o atitudine extrem de negativă față de un fenomen frecvent întîlnit în Moldova, cel al reglărilor de conturi între diferite ziare.

VC: *A fost lansată ideea creării unei organizații de breaslă care să se ocupe de conflictele de ordin profesional în care sînt implicați jurnaliștii. Ce probleme presupune crearea unei asemenea organizații?*

DC: Eu nu cred că acum în Moldova poate fi creată o organizație profesională care să soluționeze conflictele dintre jurnaliști. Adică, de creat ea poate fi creată, dar ea nu va fi viabilă tot așa cum nu este viabilă și nu se bucură de autoritate în ochii jurnaliștilor Uniunea Jurnaliștilor din Moldova. Cel care intenționează să creeze o asemenea organizație trebuie să reușească următorul lucru: autoritatea ei, neafilierea politică și imparțialitatea urmează a fi recunoscute de către toți jurnaliștii, căci, altminteri, ea nu are nici un sens. Dar aceasta este foarte greu de realizat - dacă, în general, așa ceva e posibil - în condițiile în care mijloacele de informare în masă sînt împărțite după criterii de partid și lingvistice.

VC: *Vă mulțumim.*■

28 februarie 2000, Chișinău.

(Interviu cu Constantin Tănase, urmare din pag. 3)

mație. Juriștii s-au declarat împotriva acelei modificări legislative în urma căreia termenul de "afirmație" a fost substituit prin "informație". În fond, e vorba de un joc de cuvinte, de o harababură creată în mod intenționat, pentru a strangula presa și a face dreptul la opinie cît mai simbolic. Articolul respectiv din Codul Civil bagă în fiecare ziarist cîte un cenzor interior care este mult mai neînduplecat decît unul oficial, fie acesta redactor-șef sau altcineva. Ziaristul ajunge să se autocenzureze în sensul cel mai urît al cuvîntului, el devine nu prudent, ci fricos, poate chiar și laș. Bineînțeles, eu nu pledez pentru aceea ca presa să fie scoasă de sub controlul legii. Trebuie să existe niște prevederi normative foarte clare care să-l apere pe cetățean de *killerii* din presă, trebuie să existe restricții dure atunci cînd e vorba de propagarea xenofobiei, a războiului, a violenței etc., în restul cazurilor, legea trebuie să fie mai "tolerantă".

Eu cred că Moldova a rămas cu mult în urma țărilor avansate în ceea ce privește libertatea presei. Ceea ce avem astăzi - o societate debusolată, un dezmaț cumplit al lumii criminale, proporțiile uriașe ale economiei tenebre - este și o consecință a faptului

că nu există o presă liberă cu adevărat. Dacă presa ar fi liberă, în pofida consecințelor neplăcute care derivă dintr-o presă prea liberă, nu am fi ajuns în halul în care ne-am pomenit astăzi. Practic, statul este scos de sub controlul opiniei publice. Asta este. Și de aceea, funcționarul public ia mită, nu se respectă legile, onoarea și demnitatea cetățeanului.

Mai există un aspect dureros al problemei în cauză: cine face justiția? Este imposibil ca într-o societate bolnavă justiția să fie sănătoasă. Restul concluziilor le las pe seama cititorilor...

VC: *A fost lansată ideea creării unei organizații de breaslă care să se ocupe de conflictele de ordin profesional în care sînt implicați jurnaliștii. Ce probleme presupune crearea unei asemenea organizații?*

CT: În primul rînd, o asemenea organizație trebuie concepută ca un fel de sindicat care ar proteja material interesele ziariștilor din toată mass media. Acest "sindicat" ar putea crea un fond bănesc de care vor putea beneficia ziarele atunci cînd pierd procesele. Mă gîndesc că în cadrul unui asemenea "sindicat" ar putea fi

discutate și probleme care-i preocupă pe toți ziariștii, indiferent că lucrează în presa de partid, sau în cea independentă. De exemplu, asemenea probleme ca formarea bugetului, integrarea Moldovei în structurile europene, închiderea Arhivei, cetățenia dublă, exodul cetățenilor noștri în masă peste hotare etc., pot fi discutate de toți ziariștii, pentru că ele depășesc cadrul ideologic al unui partid. Nu contează din ce partid faci parte cînd e vorba de integrarea Moldovei în structurile europene.

În cadrul unor astfel de discuții ar apărea diferite alternative și puncte de vedere care apoi să ia forma unor propuneri pentru a fi prezentate clasei politice. Prin aceasta, ziaristul ar avea șansa să iasă de sub teroarea comentatorului de acțiuni politice și ar deveni un partener al politicianului în discutarea problemelor societății. Bineînțeles, crearea unui asemenea sindicat este la faza frumoaselor intenții. Noi cu intențiile totdeauna am stat bine...

VC: *Vă mulțumim.*■

24 februarie 2000, Chișinău.

AGENDA JURNALISMULUI PUBLIC

Jay Rosen și Davis Merritt, Jr.

Jurnalismul public încearcă să plaseze jurnalistul în cadrul comunității politice în calitate de membru responsabil care se bucură de o anumită greutate în viața publică. Dar aceasta nu înseamnă că el neagă diferențele importante dintre jurnaliști și alți actori sociali, inclusiv lideri politici, grupuri de interes și cetățenii simpli. Ceea ce neagă jurnalismul public este faptul că ar exista o diferență *esențială* între standardele și practicile după care se orientează jurnalismul responsabil pe de o parte și obiceiurile și așteptările publicului, dialogul productiv și politica respectată de toți pe de altă parte. Într-un cuvânt, jurnaliștii doresc și sînt foarte cointeresați ca viața publică să existe, să funcționeze normal. Ca să o facă să funcționeze normal ei declară oficial că neutralitatea lor are o limită cînd e vorba de anumite probleme - de exemplu: dacă cetățeanului simplu i se asigură accesul la informația de interes public și participarea la discutarea ei publică, dacă vreo comunitate are grijă să-și rezolve prompt și eficient problemele, dacă politica atrage atenția ce i se cuvine etc.

Cît privește propunerile specifice, candidații în alegeri, agendele politice ale partidelor sau cele ale grupurilor de interes, tradiționala promisiune a jurnalistului de a fi neutru nu poate fi încălcată. Această promisiune este foarte importantă; ea stă la baza distincției dintre "a face jurnalism" și "a face politică" și nu permite presei să domine scena. Așa cum am remarcat mai sus, participarea cetățenilor simpli la discutarea treburilor publice, prezența discuțiilor și dezbaterilor publice în cadrul comunității - toate acestea sînt prea vitale ca jurnaliștii publici să rămîină neutri în privința lor. Dacă se așterne tăcere atunci cînd trebuie să se audă dialogul, dacă vitalitatea vieții publice scade, atunci neutralitatea degenează într-o atitudine inutilă și contrară spiritului civic. Ea nu mai are sens, pentru că scopul ei principal este de a asigura o viață politică cît mai sănătoasă. Astfel, jurnaliștii nu vor încălca principiul neutralității dacă ei vor insista ca discuțiile publice să aibă neapărat loc, vor încuraja o participare cît mai activă a cetățenilor simpli la viața publică, vor ajuta pe alții să se alătore aceluia care desfășoară deja

activități civice, vor promova deschis necesitatea unui public informat și cît mai imun la hipnoza guvernamentală.

În mod tradițional presa face tot posibilul pentru a accentua neimplikarea sa în afacerile publice. Dar în ceea ce se numește drept epoca "tehnologilor informaționale" oamenii nu mai sînt așa de creduli pentru a se lăsa convinși că lucrurile stau chiar așa. Deși sînt educați în spiritul eticii "cîinelui de pază", jurnaliștilor le vine tot mai greu să convingă publicul că ei nu sînt afiliați politic, că ei sînt pur și simplu niște observatori inocenți care nu poartă nici o răspundere pentru

trebuie să o reflecte în reportajele lor, jurnaliștii din epoca noastră nu reușesc să definească ceea ce trebuie să însemne comportamentul etc. Excesele jurnaliștilor sînt de regula criticate, dar aceste critici sînt rareori destul de adînci și tăioase ca să scoată la iveală motivele exceselor respective. Unul din aceste motive este absența unei filosofii eficiente de acțiune care ar permite jurnaliștilor să îmbunătățească modul în care participă ei, direct sau indirect, la viața politică în loc să nege faptul că o asemenea participare nu există, sau să apeleze la răspunsuri evazive și nelipsite de cinism.

ceea ce se întîmplă în viața politică a țării. Și într-adevăr, astăzi pentru cercetători, funcționari publici, lideri politici și chiar printre reprezentanții clasei de mijloc este un loc comun faptul că mediile axate pe știri au început să influențeze tot mai mult opțiunile și atitudinile oamenilor în comparație cu alte instituții pe cînd influența partidelor politice asupra cetățeanului simplu se află în scădere. În general jurnaliștii recunosc acest fapt atunci cînd este vorba de obligația lor de a reflecta corect și obiectiv ceea ce se întîmplă în viața politică. Unii cercetători sînt chiar de părere că nu am exagera dacă vom afirma că instituțiile presei - din cauza omniprezenței și influenței lor - au ajuns să joace rolul unor noi stăpîni politici. Pe de altă parte, numeroși jurnaliști chibzuiți și cumpăniți adesea nu se simt prea bine cînd numele lor este menționat, de exemplu, alături de numele unor candidați naivi și lipsiți de experiență. Acest disconfort este explicabil. Avînd puține tradiții de urmat în sfera politică, jucători ei înșiși într-o joacă pe care

Jurnalismul public încearcă să găsească un fel de "agendă" pentru presă care ar putea fi recunoscută ca una ce este *legitimă*. Aceasta ar însemna că jurnaliștii nu sînt niște simpli observatori, dar și actori politici ocazionali. Prin acțiunile lor, ei trebuie să încerce să creeze acele condiții în care publicul să poată învăța care este rolul lui în soluționarea problemelor publice și găsi modalitățile potrivite de a le soluționa. Politică publică, discuții publice, implicarea cetățenilor în treburile publice - acestea sînt scopurile pe care trebuie să le urmărească jurnalismul public. Ele nu pot fi atinse atunci cînd stai la o parte și te prefaci că tot ce se întîmplă are loc deeva aiurea, "în altă ogradă", pentru că mai devreme sau mai tîrziu, plecînd de la redacție, te poți trezi că ograda este chiar a ta. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Public Journalism: Theory And Practice*, 1994. Toate drepturile aparțin fundației Kettering. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

DE CE DEMOCRAȚIA NU ESTE UN CUVÎNT DE OCARĂ

Mathew Gandal și Chester E. Finn, Jr.

Democrația a devenit o necesitate în toată lumea. Conștient, inconștient, unde de bună voie, unde sub ghionturile lecțiilor oferite de istorie și ale presiunilor procesului de globalizare, unde sub lucrarea invidiei față de bunăstarea și belșugul țărilor în care democrația este democrație și nu anarhie în sensul cel mai prost al cuvîntului, popoarele se îndreaptă — unele mai încet, altele mai repede — spre ea. Ele o încearcă cum ar încerca cineva cu vârful degetului valurile unui ocean necunoscut. Un ocean și atrăgător, și înfricoșător prin necunoscutul ascuns în el, cu atît mai mult cu cît îl vezi pentru prima oară. Aceasta este mișcarea istoriei și oricît i s-ar opune fundamentalistii și dictaturile de toate culorile, mai devreme sau mai tîrziu, valurile acestui ocean le va acoperi și cum ți-ai aduce aminte de o bubă pe vremuri periculoasă, rău mirositoare, dar acum cicatrizată și inofensivă, tot așa și popoarele își vor aduce aminte de toți acești pigmei fundamentalisti și dictatori, “fii ai Soarelui”, fie cu zîmbete filantropice și dulcegi pe față, fie cu expresii taciturne și mizantropice, care pe suferințele, ignoranța și sărăcia oamenilor și-au construit lor și clanurilor lor familiale o bunăstare criminală și aureole de “conducători” divini ai oamenilor.

Evenimentele ultimei decade a secolului douăzeci - colapsul lagărului totalitarist din Europa de Est, lupta victorioasă împotriva apartheidului, mișcările curajoase pentru libertățile politice în China și Birmania, lupta pentru alegeri libere și corecte în multe țări unde dictatura a fost o tradiție seculară și, bineînțeles, prăbușirea Uniunii Sovietice — toate acestea atestă o dorință înnăscută și universală pentru libertățile și drepturile politice.

Cum prinde rădăcini democrația

Pe cînd noile societăți democratice încearcă să-și reconstruiască țările sub aspect politic, economic și social și să confere cetățenilor lor drepturile și libertățile fundamentale, un singur lucru este cert: succesul eforturilor lor va depinde într-o mare măsură de cît de repede și adînc vor prinde rădăcini principiile și instituțiile democratice în inimile și mințile cetățenilor. Dacă idealurile ce au alimentat luptele populare împotriva dictaturilor și

opresiunilor rămîn “intacte” și “valabile” în continuare, oamenii trebuie să ajungă a înțelege corect ce înseamnă democrația, cum ar trebui să le fie viața într-o societate liberă, ce aranjamente instituționale și comportamente personale sînt necesare ca o astfel de societate să funcționeze și să prospere. Cetățenii simpli trebuie să învețe să dezvolte și să deprindă anumite obiceiuri, atitudini și valori care fac democrația posibilă și viabilă, precum și atașamentul și entuziasmul necesare

pentru a o menține. Doar dacă fiecare generație ajunge să înțeleagă și să aprecieze cum se cuvine democrația și nu ca pe o junglă anarhică, doar atunci forma respectivă de guvernare se va dovedi stabilă și eficientă.

Acest lucru este valabil nu numai pentru tinerele democrații. Educația civică și democratică este la fel de importantă în democrațiile mature, dar din nefericire, ea este adesea aici ignorată. Oamenii au sentimentul că sistemul lor politic dacă funcționează bine, atunci nici nu face măcar să te întrebi dacă merită sau nu să studiezi și înveți ce-i aia democrație. Unii merg chiar așa de departe în direcția relativismului sau criticii sistemului democratic, încît ajung să-și piardă în general încrederea în democrație. O asemenea atitudine, dacă se răspîndește prea tare, ajunge să fie periculoasă și servește drept punct de plecare pentru demagogi și cei care duc dorul “mîiilor de fier”.

Deși dorința de a fi liber poate fi înnăscută, știința cum funcționează democrația trebuie învățată și studiată. Orice societate care dorește să rămînă liberă trebuie să aibă grijă ca toți cetățenii săi să fie educați în spiritul și

practicile democrației. O parte din această responsabilitate revine școlilor care îi pot învăța pe copii bazele democrației nu neapărat prin lecții oficiale, ci și prin metode și lecții, adunări extrașcolare. Însă școala oficială nu constituie singura influență educațională într-o societate liberă. Sursele neoficiale - cursuri și ateliere de lucru pentru adulți, programe la televiziune și radio, articole în ziare și reviste, activități organizate de grupuri locale de cetățeni - toate acestea îi pot ajuta pe oameni de diferite vârste să învețe ce înseamnă democrația.

Cei care mai au îndoieli privind importanța politică a educației și sistemului de învățămînt ar face bine dacă ar lua seama cît de energic acționează sistemele totalitare și autoritare pentru a obține un control cît mai complet asupra informației care este diseminată prin grădinițele de copii, școli, universități, mass media și alte surse de informare. Cei care au luptat cu succes pentru a distruge asemenea regimuri detestă această practică de îndoctrinare și încearcă să ia măsurile necesare ca societatea să o evite în viitor. Dar absența unei guvernări totalitariste - așa cum ne-o demonstrează cu prisosință experiența fostelor republici sovietice - nu duce în mod magic la edificarea unei democrații puternice, stabile și efective. Democrația nu cade din ceruri și nu se învață de la sine. Dacă responsabilitățile, avantajele și beneficiile democrației nu sînt clare pentru cetățeni, democrația poate deveni în scurt timp cuvînt de ocară, fără ca oamenii să-și dea seama că ei *ocărăsc* cu totul altceva și democrația adevărată nu are nimic în comun cu acel hibrid politico-social monstruos asociat, de regulă, cu o tranziție care șchiopătă în mod cronic. Astfel se poate ajunge la situația cînd puțini vor fi aceia care se vor hotărî deschis să-i apere valorile. De aceea, ca noțiunea de “democrație” să nu fie înlocuită în mod subtil și diabolic cu cele de “junglă” și “haos”, educația civică trebuie abordată în maniera cea mai conștiincioasă și serioasă. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Teaching Democracy*, 1995. Toate drepturile aparțin Agenției Statelor Unite pentru Informații (United States Information Agency). Traducere de Gabriel Mumjiev.)

VOCEA CETĂȚEANULUI

Ted L. Howard

Astăzi, în toată lumea, democrația este cea mai răspândită formă de guvernare. Organizația Națiunilor Unite consideră că aproape trei pătrimi din populația țărilor aflate în curs de dezvoltare "trăiesc sub regimuri relativ pluraliste și democratice". La nord, acum zece ani, democrațiile industriale tradiționale au sărbătorit victoria în Războiul Rece, iar în anii care au urmat după căderea Zidului din Berlin primele lăstare de democrație, încă firave, au apărut aproape în majoritatea țărilor Europei de Est.

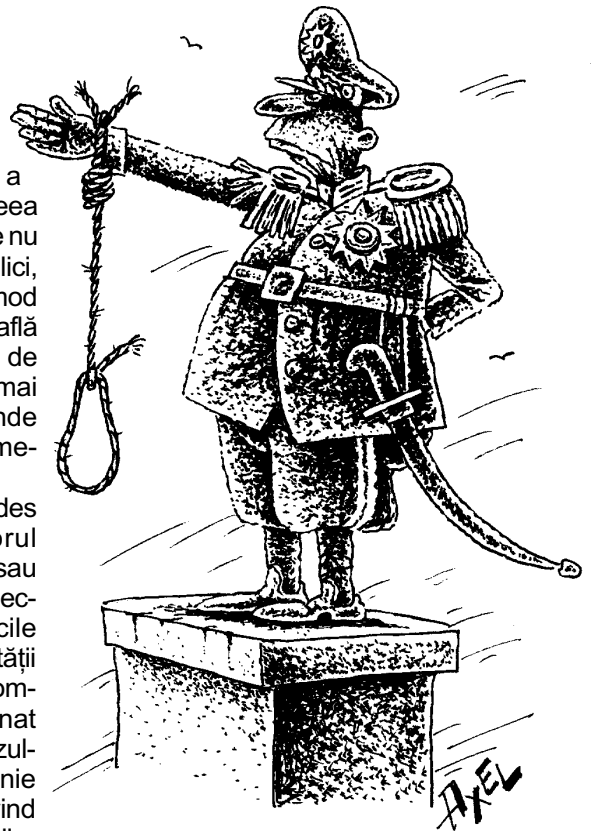
În pofida faptului că este așa de răspândită, democrația se confruntă cu amenințări fără precedent ce s-au năpustit asupra ei din toate părțile. În numeroase vechi democrații reprezentative procentajul celor care votează la alegeri continuă să scadă, iar sondajele de opinie demonstrează că un număr tot mai mare de oameni se simt foarte înstrăinați de instituțiile guvernamentale și liderii lor. De la Europa Centrală și de Est pînă la Africa Centrală și Asia de Sud, tensiuni etnice și tribale erodează spiritul democrației, pluralismului de opinii și toleranței. În toate regiunile problemele legate de religie, limbă, sex și vîrstă continuă să împartă comunitățile în diferite tabere ostile și oamenii se înrăiesc tot mai mult și nu țin seama de înțeleptul sfat al marelui Seneca - "Să fie ascultată și cealaltă parte". Tendințele de globalizare "împing" tot mai mult procesele de luare de decizii privind alocările de capital, condițiile de lucru și chestiunile ecologice de la agenții guvernamentali aleși către corporațiile multinaționale și instituții de genul Organizația Comerțului Mondial (World Trade Organization).

În fața acestor obstacole și greutăți, societatea civilă și instituțiile ei - de la cele mai mari organizații neguvernamentale (ONG-uri) pînă la cele mai mici, inclusiv grupurile și asociațiile locale de cetățeni - sînt considerate drept unele care promovează valori și practici ce conduc spre o viață publică sănătoasă dominată de încredere, toleranță etnică, religioasă, rasială, valorile democratice de bază și spirit civic. Din acest motiv, societatea civilă reprezintă un factor esențial în edificarea, întărirea și înnoirea

sistemului democratic de guvernare, precum și a practicilor democratice. Ideea că la procesul de guvernare nu participă numai aleșii publici, ci și cetățeanul de rînd, în mod direct, cetățeanul care se află "în afara" instituției oficiale de guvernămînt, devine tot mai populară și începe a prinde rădăcini în conștiința oamenilor simpli.

Cu toate acestea, prea des în dialogul despre viitorul democrației sînt neglijate sau subapreciate rolurile, perspectivele, participarea și vocile cetățenilor - temelile societății civile. Potrivit Fundației Commonwealth, care a terminat recent un studiu despre rezultatele unui sondaj de opinie (efectuat în 47 de țări) privind opiniile și atitudinile cetățenilor relative la guvernanți și societate, cetățenii "au rămas în mare parte invizibili. Relevanța participării cetățenilor la guvernare ca fundament al societății civile abia începe a fi recunoscută". Din cauza acestei neglijări a vocii cetățeanului simplu sănătatea societății civile (cetățenii și eforturile lor colective ce constituie coloana vertebrală a oricărei societăți) a avut adesea de pățimit.

Antrenarea vocii și înțelepciunii cetățenilor în spațiul și discursul public necesită o mișcare dincolo de instituțiile tradiționale ale democrației. Totodată, trebuie de stabilit mecanismele de antrenare. În primul rînd, noi înșine trebuie să luăm foarte în serios statutul nostru de cetățean. Trebuie să ne privim nu numai ca alegători și clienți ai diferitor servicii guvernamentale. Cetățenii sînt cei care conduc comunitățile. Cetățenii nu sînt niște piulițe pe care ar vrea să le întorcă după bunul său plac cine știe ce cretin mare și tare care a ajuns la putere. Ei știu cum să se autoconducă și sînt stăpîinii propriei lor sorți. O democrație participativă poate supraviețui numai atunci cînd existența și buna ei funcționare sînt asigurate nu de mari lideri, ci de cetățeni competenți și responsabili. Atunci cînd este vorba de dictaturi efective, da, într-adevăr, aici e nevoie de lideri mari și puternici, mai

bine-zis, mari și tari, ale căror *mîini de fier* să fie capabile să îndoie orice *piuliță*. Democrațiile efective, însă, au nevoie de cetățeni puternici și demni. Problema este că natura nu produce cetățeni "puternici și demni" gata formați. Cetățenii devin astfel atunci cînd participă activ la procesul de luare de decizii publice care le pot afecta viața privată. Această participare va fi eficientă atunci cînd cetățeanul va înțelege că există oameni care s-ar putea să nu-i împărtășească viziunile și concepțiile, că el trebuie să dea dovadă de anumite "calități" cum ar fi toleranța, simțul justiției adînc înrădăcinat în perceperea interdependenței sociale, și nu în ultimul caz altruismul. Educația civică poate fi de un ajutor extraordinar pentru cultivarea unor asemenea calități. Dar cea mai eficientă educație este practica participării nemijlocite la procesele vieții publice și obținerea în acest fel a unei experiențe bogate și a calităților de care are nevoie un cetățean pentru a nu deveni *piuliță* într-o *mîină de fier*. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Listening To The Voices Of Citizens*, revista CIVICUS, septembrie-octombrie, 1999. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

ROLUL CORPORAȚIILOR ÎN DEZVOLTAREA SECTORULUI NEGUVERNAMENTAL

Simon Brown

Corporațiile devin rapid unele din cele mai cunoscute și accesibile surse de finanțare pentru asociațiile obștești. Aceasta este adevărat în special pentru acele asociații obștești care au învățat să-și stabilească în mod rezonabil și exact necesitățile financiare. Corporațiile oferă forme mai diverse de asistență decât cele practicate în mod tradițional de către fundații. Organizațiile care reușesc să-și definească necesitățile în termeni care depășesc cadrul strict financiar ar putea conta pe diferite și importante tipuri de sprijin pe care le stabilesc corporațiile pentru a contribui la dezvoltarea sectorului neguvernamental.

Acest ajutor cuprinde pe lângă sprijinul financiar direct și alte forme de asistență: sponsorizarea, cursurile de instruire, cadouri sub formă de echipamente electronice, muncă de voluntariat depusă de angajații corporației, donații particulare ale angajaților corporației, consultații.

Deși corporațiile au devenit mult mai puternice și influente în special în ultimii ani, companiile au început să-și ajute comunitățile în care își desfășoară activitatea de cu mult timp în urmă. De exemplu, în Irlanda corporația Guinness desfășoară activități filantropice începând cu secolul optsprezece. În Germania corporația Daimler-Benz (acum Daimler-Crysler) are o istorie de sprijinire a învățământului și artelor din comunitățile locale care datează din primul an când a fost creată - 1926. Mai mult, aceasta chiar a creat în 1986 fundația "Gottlieb Daimler-und Karl

Benz-Stiftung". De fapt, numeroase corporații au procedat astfel pentru a contribui mai eficient la dezvoltarea sectorului non-profit. Drept un alt exemplu ar putea servi Italia, unde istoria sprijinirii culturii și artelor de către tot felul de aristocrați a prins rădăcini încă din epoca Renașterii. Companii ca "Olivetti" și "Fiat" sînt echivalentul contemporan al familiei Medici. Aceste și multe alte companii italiene și multinaționale oferă astăzi un sprijin excepțional eforturilor artistice din întreaga lume.

Actualmente corporațiile se implică tot mai mult în procesul de dezvoltare a sectorului neguvernamental, iar acțiunile lor capătă un profil tot mai clar. Ele desfășoară activități filantropice și de mecenat de-a lungul Europei, fie direct, fie prin organizații intermediare. Corporațiile înțeleg că este mult mai avantajos să urmărească profitul și să-și facă afacerile într-o atmosferă socială și politică stabilă unde capacitatea de cumpărare a cetățenilor crește. Pe măsură ce consumatorul a început să realizeze importanța sa în raport cu oamenii de afaceri și necesitatea de a-și apăra drepturile, întreprinzînd acțiuni concrete și energice pentru a le apăra, toate acestea au dus la faptul că mai "dragii" cumpărătorului au devenit companiile și firmele care se bucurau de un nume bun, respect. Treburile acestor companii au prins a merge foarte bine, iar bunul lor nume s-a dovedit a fi un avantaj nespuse de prețios în lupta acerbă cu concurenții.

Concurența crescîndă și necesitatea de a fi întotdeauna pe placul consumatorului au dus la faptul că firmele, trusturile și companiile care mai desfășoară și activități filantropice pe lângă cele comerciale tradiționale pot obține mai repede o reacție pozitivă puternică din partea consumatorilor. Cu toate că numeroase companii au procedat în acest fel timp de mai mulți ani, aceasta a avut loc în mod *ad hoc* (ocazional) și nu a găsit o reflectare potrivită în mass media.

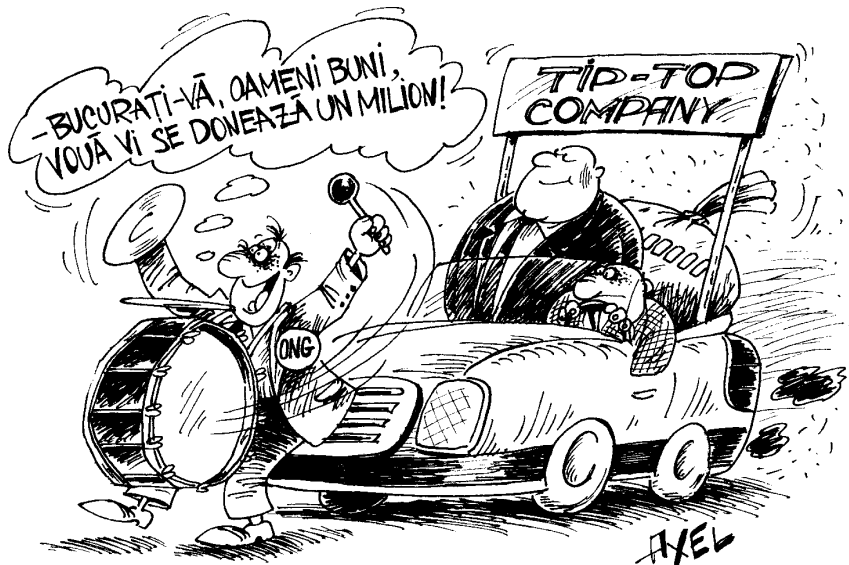
Companiile au început în sfîrșit să realizeze și să recunoască valoarea unor astfel de acțiuni filantropice. Totodată, ele au ajuns la concluzia că este adesea mai convenabil să sprijini inițiativele civice sub formă de bunuri și proprietăți decât să ofere ajutor financiar direct.

De asemenea, modul în care corporațiile abordează chestiunea acordării granturilor diferă de regulă de cel al fundațiilor. Orice donație - fie că este un ajutor financiar direct, fie că este oferită sub forma unor bunuri sau proprietăți - are o valoare care poate fi calculată de către companie. Donațiile respective nu sînt ceva pe care companiile sînt obligate să o facă. Ele aleg alternativa de a face acest ceva, pentru că el face parte din politica de relații cu publicul a companiilor, politică care, din cîte vedem, se împacă foarte bine cu interesele lor filantropice în cazul în care ele există. Dacă ele nu există, comunitatea nu are decât să cîștige de pe urma unei asemenea politici. Aceasta este o dovadă în plus că e mai profitabil să faci un bine decât să nu-l faci.

Înainte de a solicita sprijin din partea corporațiilor, asociațiile obștești trebuie să se gîndească bine la ceea ce ar putea ele să le ofere în schimb. De exemplu, de cele mai multe ori corporațiile au o slăbiciune deosebită pentru menționarea repetată a numelor lor în cadrul proiectelor pe care le finanțează și larga lor mediatizare care să fie însoțită, bineînțeles, de menționarea lor ca sponsori.

Posibilitatea de a face un "bine" și a promova concomitent o imagine pozitivă a companiei poate să trezească interesul mult mai mult decât speculațiile înalte privind necesitatea sprijinirii societății civile. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *European Foundation Fundamentals, A Portrait Of The Independent Funding Community in Europe*, 1999. Toate drepturile aparțin Centrului European pentru Fundații (European Foundation Centre). Traducere de Gabriel Mumjiev.)

YES Europe

ASOCIAȚIA “TINERII EUROPENI PENTRU SECURITATE” (YES) este o organizație neguvernamentală pan-europeană de tineret care încearcă să reprezinte și să promoveze cât mai bine interesele acelor tineri europeni care doresc să vadă o Europă unită și pașnică, unde să domine supremația legii, toleranța religioasă, rasială, etnică și respectul pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

YES (Young Europeans for Security) a fost creată în Olanda în 1985. Filialele ei naționale se află de-a lungul Europei: de la Rusia (partea de Est a Europei) pînă la regatul Marii Britanii (partea de Vest), de la Norvegia (partea de Nord) pînă la insula Cipru (partea de Sud).

YES este o organizație independentă și neutră. Ea nu este afiliată politic și nu are drept scop sprijinirea anumitor viziuni politice, religioase, sociale etc. Aceasta nu împiedică YES să colaboreze strîns și fructuos cu instituțiile democratice din Europa și America de Nord.

OBIECTIVE

YES luptă pentru: 1) întărirea securității internaționale și menținerea păcii în relațiile europene; 2) promovarea interesului pentru afacerile europene în general și securitatea europeană în particular în rîndurile tineretului din toate regiunile Europei.

Potrivit poziției asociației, conceptul de securitate trebuie să fie multidimensional și axat pe următorii factori - politic, militar, economic, social și ecologic.

YES promovează discuțiile multilaterale, înțelegerea reciprocă, cooperarea internațională și cadrele tinere în abordarea afacerilor europene.

STRUCTURA

YES este alcătuită din membrii și filialele ei naționale. Conducerea YES — care coordonează activitățile ei, cooptează noi membri și stabilește strategiile și sursele ei de finanțare — este alcătuită din Comitetul Executiv, Biroul Executiv și Secretariatul European.

FILIALELE NAȚIONALE

Membrii YES, filialele naționale, reprezintă toate regiunile importante ale Europei (Nordul, Sudul, Vestul, Estul și Centrul). YES încă nu are filiale în toate țările europene, dar caută persoane interesate să colaboreze cu ea și în țările unde nu este reprezentată. Definiția geografică folosită de YES include toate țările membre ale Consiliului Europei.

Filialele naționale sînt independente în luarea deciziilor privind activitățile lor, dar acestea trebuie să nu contravină statutului YES. Structura filialelor variază în funcție de specificul țării.

ACTIVITĂȚI

YES caută să-și realizeze obiectivele prin asumarea funcției de forum pentru discuții deschise care să includă dezbateri interactive între experți și public.

YES:

- colectează și diseminează informații privind organizațiile europene democratice și problemele ce pot periclita securitatea regiunilor europene;
- organizează de cîteva ori pe an conferințe internaționale, seminarii și mese rotunde;
- organizează vizite de studiu în diferite țări și cooperează cu instituții naționale, diverse organizații și membrii corporilor diplomatice;
- elaborează programe de întărire a instituțiilor democratice și schimburi de vizite cînd e vorba de alegeri sau referendumuri.

YES caută să colecteze și să disemineze informația prin filialele și centrele sale informaționale, prin publicarea de cărți, reviste, broșuri și ziare.■

Adresa: Young Europeans for Security (YES-Danmark), Trommesalen 1, 4. Sal 1614 Copenhagen V, Denmark

Tel.: +33 25 73 54, **fax:** +33 25 73 64, **E-mail:** yes@yes-dk.dk, <http://welcome.to/yesbg>

SECTORUL TREI ȘI IMPACTUL SĂU ASUPRA SOCIETĂȚII MODERNE

Anthony Giddens

Economia

În primul rând, sectorul trei aduce o nouă viziune asupra economiei, diferită de cele ale socialismului tradițional și curentului neoliberal. Socialismul tradițional, desigur, a pus accentul pe intervenția guvernamentală în economie pe când neoliberalii sînt de părerea că rolul guvernului în economie trebuie redus și menținut la minimum. Sectorul trei, însă, caută o nouă formă pentru

termină odată cu școala, pentru că într-o economie mobilă și foarte globalizată trebuie să fim capabili să răspundem rapid la diverse schimbări și să ne adaptăm la dinamica tot mai intensă a vieții, dinamică provocată de inovațiile tehnologice și științifice.

Protecția socială

Conform poziției sectorului trei, sistemul de protecție socială trebuie reformat astfel încît el să producă două

să cheltuiască mai puțini bani pe protecția socială. Pur și simplu, el caută să cheltuiască mai eficient banii disponibili. Cît privește reforma sistemului de protecție socială, se încearcă acum a se găsi o nouă balanță între risc și protecție. Sistemul respectiv a fost întotdeauna în esență unul pasiv de preîntîmpinare și lichidare a riscului: dacă ajungi să fii șomer, sau te trezești handicapat fizic, imediat îți vine în ajutor statul. Noi trăim astăzi într-o societate mult mai dinamică decît înainte în care noul contract social presupune noi drepturi și noi responsabilități atît pentru indivizi, cît și pentru guvern. Sectorul trei dorește să restructureze instituțiile de protecție socială pentru a-i încuraja pe oameni să-și asume riscuri și să-i facă să înțeleagă că este deosebit de periculos să te lași întru totul tutelat de stat și să devii dependent de el. Riscul este temelia inovației, iar inovația este la rîndul ei baza atitudinii antreprenoriale.

Ecologia

Sectorul trei pledează pentru o nouă atitudine față de mediul ambiant, descrisă de obicei ca "modernizare ecologică". Înainte se obișnuia să se creadă că o politică care ar lua prea mult în considerație probleme de ordin ecologic va sfîrși prin stoparea creșterii și dezvoltării economice. Însă noile forme de gîndire ecologică demonstrează contrariul. Inovațiile tehnice satisfăcătoare din punct de vedere ecologic contribuie adesea la crearea unor noi locuri de muncă și promovează creșterea economică. Problema ecologică este deosebit de caracteristică timpurilor noastre. Nici o generație nu a avut atît de furcă cu ea ca noi. Trebuie să înțelegem că nu o putem evita în nici într-un fel. Iar politicienii care încearcă să o ignoreze, sau o consideră "neserioasă" greșesc amarnic.

Nivelul transnațional

Sectorul trei caută să-și desfășoare activitatea nu numai la nivel național sau regional, ci și la nivel transnațional. Este un fapt comun astăzi că structura relațiilor internaționale s-a schimbat.

Michaël Murphy

implicarea guvernului în viața economică, dar cu siguranță că aceasta nu are nimic în comun cu naționalizarea. În contrast cu socialismul tradițional, sectorul trei nu este ostil privatizării și antreprenoriatului liber. Conform poziției lui, guvernul trebuie să joace un rol central în ceea ce privește asigurarea sistemului de învățămînt și infrastructurii de comunicații, transporturile etc., într-un cuvînt, tot ceea ce face societatea civilă să fie capabilă de a răspunde prompt și eficient la provocările și cerințele unei economii mergînd spre globalizare. Învățămîntul și educația joacă un rol mult mai central în concepția politică a sectorului trei. Educația durează toată viața și nu se

feluri de rezultate. Sistemul de protecție socială existent în țările occidentale s-a dovedit efectiv doar parțial în ceea ce privește controlul asupra sărăciei și riscurilor sociale cu care se confruntă oamenii. Acest sistem a produs rezultate contradictorii. Ele au de-a face cu acel fenomen pe care cercetătorii îl numesc "accidentul moral" al sistemului de protecție socială. Cu alte cuvinte, sistemul respectiv trebuie să-i încurajeze pe oameni să muncească și nu să-i lenevească. Există numeroase aspecte ale instituțiilor de asigurare a protecției sociale care tind să înlocuiască scopurile pentru care aceste instituții au fost create. Aceasta nu înseamnă că sectorul trei dorește

Noi trăim acum într-o lume a unor state care încearcă să-și clameze cât mai deslușit suveranitatea - iarăși un fapt caracteristic în special timpurilor noastre. Într-o asemenea lume de "suveranități focoase", este firesc să asistăm la tipuri noi de războaie care se deosebesc în multe privințe de cele vechi. Războaiele de tip vechi sînt războaie teritoriale, purtate între state naționale. Războaiele de tip nou apar atunci cînd statele devin prea slabe; ele apar în special între statele aflate în curs de dezintegrare, ori în jurul hotarelor zonelor contestate, unde regimul politic precedent se află în declin. Războiul din Kosovo nu a fost un război între două națiuni, ci un război între două principii: principiul unei Europe cosmopolite și fără granițe și cel al naționalismului tradițional, mistic și teritorial.

Capacitatea de a tolera o identitate multiplă reprezintă o parte componentă de bază a ceea ce o societate tolerantă ar trebui să fie. Cînd oamenii încearcă să se țină scari doar de o singură identitate, atunci ne putem aștepta la necazuri de tot felul, pentru că tocmai pe principiul acestui atașament exclusivist se bazează fundamentalismul etnic, naționalismul fundamentalist și religiile fundamentale.

Toate aceste subiecte sînt de o importanță crucială pentru rezultatele discuțiilor ce se poartă la ora actuală pe marginea sectorului trei și rolului asociațiilor de caritate atît din țările puternic dezvoltate, cît și din restul lumii.

Societatea de azi este mult mai activă și dinamică decît înainte. Cercetătorul american Robert Putnam afirmă că în societățile contemporane ceea ce el numește "capital social" se află în declin. Capitalul social înseamnă măsura în care poți avea încredere în viața de toate zilele și poți folosi această încredere pentru a genera structuri și forme folositoare pe care te poți bizui în comunitatea în care locuiești. Cu toate că Putnam este de părere că lumea grupurilor sectorului trei și a asociațiilor de caritate este în declin, noi credem contrariul. Sectorul trei crește, însă natura grupurilor care fac parte din el se schimbă în majoritatea țărilor occidentale. Aici asociațiile obștești de tip vechi devin mai puțin importante în vreme ce apar cele de tip nou, înglobînd grupuri profesionale și foarte dinamice care

își concentrează activitatea în întregime pe activitățile sectorului trei. Este extrem de important pentru o societate ca cetățenii ei să fie activi și sensibili la mișcările ei sociale și politice. Doar în acest fel se pot stabili noi relații între sectorul trei și un guvern restructurat.

Noi strategii de renovare a comunității

Noi putem găsi în diferite părți ale lumii numeroase strategii de renovare a comunității potrivit cărora grupurile sectorului trei și asociațiile de caritate joacă un rol cheie. Aș vrea să menționez aici două exemple interesante. Unul ar fi rolul grupurilor sectorului trei în controlul asupra criminalității, iar al doilea - în ajutorarea vecinătăților sărace sub diferite forme. Sînt foarte impresionat de teoria asupra criminalității, teorie numită "Ferestrele sparte". Ea constă din așa-zisele politici "zero". Ea pune accent pe atitudinea civică și aspectele neînsemnate ale interacțiunii civice cotidiene așa încît rata criminalității să scadă în zonele sărace ale comunităților. Ideea este următoarea: dacă închizi ochii la faptul că o fereastră a fost spartă și nu ajuți la repararea ei, s-ar putea ca și fereastra ta să fie spartă în scurt timp. Atunci nici altora ne le va păsa de ce și s-a întîmplat. Dar atunci cînd ajuți la repararea ferestrei altuia vei fi și tu ajutat cînd ai nevoie. Aici contează foarte mult motivul psihologic, ceea ce îi poate uni pe oameni. Există o mulțime de dovezi care demonstrează cu prisosință că îmbunătățirea unor aspecte, fie și neînsemnate, ale vieții cotidiene, astfel încît oamenii să le observe și să se convingă că nu este vorba de aruncatul prafului în ochi, ar putea juca un rol crucial în rezolvarea multor probleme ale comunității și ar putea să inspire acea încredere între membrii comunității fără de care aceasta nu are nici o șansă să prospere.

De exemplu, în SUA aceste grupuri au jucat un rol crucial în stabilirea unor forme noi de control asupra criminalității. Aceste forme presupun trecerea de la abordarea tehnică a problemei criminalității la reconstruirea comunității unde grupurilor sectorului trei le va reveni un rol foarte important. Un alt exemplu ar fi faptul că reacția din SUA la schimbările tehnologice a fost

mai promptă și mai efectivă decît în țările europene. Motivul principal al acestui succes american a fost reconstruirea locală activă în care au fost implicate grupuri de oameni de afaceri ce au fost departe de a juca pur și simplu rolul tradițional de donatori. Aceste grupuri nu s-au ocupat pur și simplu cu donarea de bani unei școli locale sau alteia. Ele au căutat activ posibilități de a-și investi banii, de exemplu în tehnologiile informaționale, prin finanțarea studiilor și cercetărilor celor mai capabili elevi, studenți, profesori locali etc. care apoi să-și aducă contribuția din plin la elaborarea și producerea unor tehnologii informaționale de înaltă calitate.

Guvernul și sectorul trei

E limpede că negocierile dintre grupurile sectorului trei și guvernul sînt adesea tensionate și se ajunge chiar la conflicte în anumite probleme. Este clar că aceste grupuri doresc un rol mai direct și mai activ în elaborarea politicilor guvernamentale și aplicarea lor. Trebuie să se ajungă în cele din urmă la un compromis între mîna de fier a guvernului și implicarea directă a grupurilor sectorului trei în felul în care se elaborează și aplică politicile guvernamentale. Crearea unor condiții propice dezvoltării activităților filantropice ar constitui unul din aspectele acestui compromis. Eu unul cred că avem nevoie ca legislația fiscală să fie schimbată astfel încît să se încurajeze crearea și dezvoltarea culturii "datului", a culturii filantropice. Aceasta se referă în special la domeniul educațional. De exemplu, în SUA 75% din banii donați, sau mai bine-zis "vărsați" în sectorul trei, sînt folosiți pentru dezvoltarea învățămîntului superior.

A venit timpul ca toată lumea să înțeleagă că sectorul trei nu mai este doar un fenomen național sau local. El se "globalizează" pe zi ce trece, iar asociațiile obștești transnaționale vor deveni un fapt din în ce în ce mai comun. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *The Role Of The Third Sector In The Third Way*. Revista *Focus*, nr.2, septembrie 1999. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

INSTITUȚIILE DE AUDIT ȘI PROMOVAREA UNEI GUVERNĂRI RESPONSABILE ȘI EFECTIVE

Kjell Larsson și Johannes Stenbaek Madsen

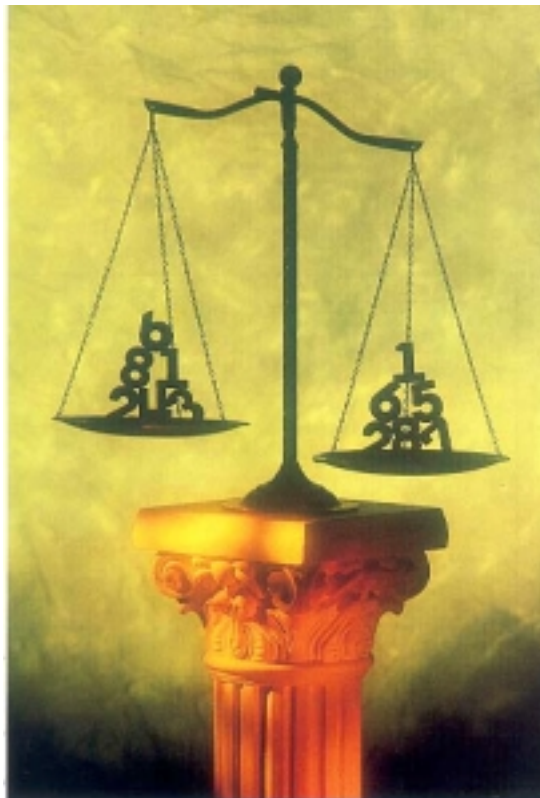
Instituțiile supreme de audit (ISA) joacă un rol vital în promovarea unei guvernări responsabile și efective în toată lumea democratică. Baza statutară a ISA-urilor este de obicei constituția națională plus o lege care reglementează organizarea și activitățile lor. Potrivit constituției, ISA-urile trebuie să fie niște instituții independente desemnate să controleze modul în care guvernanții cheltuiesc banii și colectează veniturile.

În majoritatea țărilor europene, ISA-urile prezintă parlamentului național rapoarte despre rezultatele activității lor, de aceea ele sînt indirect o parte a legislativului. Aceste rapoarte sînt discutate apoi de către parlamentari și în cele din urmă date publicității. Astfel, ISA-urile reprezintă niște instituții foarte puternice și de temut pentru guvernanții care se simt cu musca pe căciulă. În Europa Centrală și de Est, pe lîngă aceste împuterniciri ISA-urile mai au dreptul de a amenda în cazurile de neglijență, sau atunci cînd regulile au fost încălcate. În anumite cazuri, ISA-urile au adevărate împuterniciri judecătorești comparabile cu cele ale judecătorilor tradiționale.

Înainte de a fi cooptate în structurile Uniunii Europene (UE), țările-candidat vor trebui să aplice legislația existentă a UE (*acquis communautaire*). Auditul extern nu face parte din "acquis", dar un asemenea audit extern efectiv al sectorului public reprezintă o condiție necesară edificării unor sisteme și proceduri financiare de control solide fără de care este blocat din start orice acces la resursele UE. Pe lîngă aceasta, ISA-urile și-ar putea asuma responsabilitatea de a certifica - înainte de Comisia Europeană - conturile acelor instituții naționale ce au fost desemnate pentru a administra și autoriza plățile din fondurile UE. Mai mult, Consiliul Europei din Copenhaga a decis că noile țări membre ale UE trebuie să îndeplinească anumite condiții politice și economice, inclusiv obținerea "stabilității instituțiilor care garantează democrația". În acest context, ISA-urile sînt un factor

important de garantare a democrației și de aceea profesionalismul, corectitudinea și independența ISA-urilor vor fi luate cu mare atenție în

și de Est se numesc "birouri de audit de stat" sau "birouri naționale de audit", chiar dacă multe din ele au o structură similară celei a judecătoriei.

Gary S. & Vivian Chapman

considerație înainte ca să se adopte vreo decizie de cooptare a țării-candidat în structurile UE.

Modele internaționale

În majoritatea țărilor scandinave și celor unde limba engleză este limba oficială de stat, ISA-urile sînt birouri naționale de audit, conduse de o singură persoană, auditorul general. Așa e în Danemarca, așa e în Marea Britanie. În țări latine ca Franța, Italia și Spania, ISA-urile sînt judecătorii de audit (sau curți de conturi), conduse de către un colegiu de membri care, de regulă, se bucură de același statut ca și judecătorii tradiționali. Cu toate acestea, există cîteva versiuni ale acestor două modele de ISA.

ISA-urile germane, austriace și olandeze, precum și majoritatea țărilor-candidat la calitatea de membru al UE au combinat caracteristicile ambelor modele. ISA-urile din Europa Centrală

Responsabilitatea guvernamentală

Mandatul de audit este de o importanță vitală pentru o instituție supremă de audit. Pentru ca ISA-urile să poată asigura responsabilitatea guvernamentală ele trebuie să fie capabile să verifice dacă toate cheltuielile publice și colectările de venituri publice au fost efectuate în concordanță cu Legea cu privire la bugetul anual, reglementările respective și alte legi. Mai mult, ISA-urile trebuie să aibă, de asemenea, mandatul și mijloacele pentru a stabili dacă banii obținuți de la cetățeni în urma impozitelor au fost cheltuiți într-un mod *economic, eficient și efectiv*. Aceste trei criterii mai sînt numite drept cele "trei e", cuprinzînd elementele de bază ale diferitor tipuri de audit. În general, estimarea eficienței și eficacității nu constituie o parte

importantă a activității de audit desfășurată de ISA-urile din țările Europei de Est. De aceea, țările care vor să adere la UE trebuie să schimbe această situație.

Colaborarea dintre specialiștii de audit, conducerile ISA-urilor atît din țările UE, cît și din țările-candidat, joacă un rol deosebit de important în unificarea Europei și asigurarea responsabilității administrațiilor publice europene. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Audit Institutions Promote Accountable And Effective Government*, revista *Public Management Forum*, vol. V, nr 5, septembrie-octombrie 1999. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

PARTIDELE EXTREMISTE

G. Bingham Powell, Jr.

Extremismul, promisiunea unei schimbări radicale în domeniile social, economic și politic, are darul de a amenința și submina în modul în cel mai serios stabilitatea democratică. El presupune anihilarea parțială sau totală a regulilor și instituțiilor democratice. Totodată, el poate duce la aceea că anumite grupuri sociale, de frica extremiștilor și politiciilor lor, renunță la sprijinirea și promovarea democrației. De exemplu, partidul naziștilor germani din timpul Republicii de la Weimar - un exemplu mai mult decât clasic de extremism - promitea în gura mare că va lichida regimul democratic și a folosit cele mai diabolice mijloace pentru a-și realiza din plin promisiunea. În 1967, în Grecia, armata națională, înspăimântată de ceea ce-ar putea face mințile înfierbântate ale celor de stînga dacă vin la putere, a grăbit lovitura de stat. În Chile, la începutul anilor '70, natura extremistă a promisiunilor și politicilor guvernamentale a încurajat conflictele violente între diferite grupuri sociale, chiar dacă guvernul își recunoștea oficial atașamentul față de instituțiile democratice de guvernare. Chiar acolo unde partidele extremiste nu ajung la putere, adesea ele primejdiesc guvernările stabile și eficiente sau complică și subminează procesul de introducere a unei schimbări sociale graduale și acceptabile.

Trebuie să remarcăm sprijinul de care se bucurau partidele extremiste la începutul anilor '60 în țările tradițional democratice. Există două categorii de partide extremiste: 1) partide concurente, care candidează în alegeri; 2) partide protestatatoare. Distincția dintre ele are un caracter mai mult informativ. Din prima categorie fac parte partidele care promit schimbări radicale, obțin în alegeri un număr suficient de voturi pentru a fi considerați pretendenți serioși la funcțiile cheie în stat și dispun de o bază organizatorică relativ stabilă, iar un anumit număr important de cetățeni le este fidel și votează întotdeauna pentru ele în alegeri. Cele mai elocvente exemple de astfel de partide extremiste care activau la începutul anilor '60 sînt partidele comuniste din Franța, Italia și Finlanda. Bucurîndu-se de aproximativ o pătrime din voturile alegătorilor, legate de o putere externă, chemînd

la o schimbare economică și politică fundamentală și demonstrînd o vitalitate solidă de-a lungul timpului, aceste trei partide îndeplinesc toate criteriile după care poate fi recunoscută o formațiune politică extremistă. Partidele comuniste și socialiste din Chile și Danemarca intrau exact în această categorie. Astfel de partide puteau fi găsite, de asemenea, în India și Ceylon. Acest potențial extremist s-a consolidat în fiecare din aceste țări în mod diferit. În Italia și Franța, rolul jucat de comuniști în timpul Rezistenței în cel de al Doilea Război Mondial le-a dat un avantaj imens în comparație cu alte partide socialiste moderate. În Finlanda, războiul civil din anii '30 și vecinătatea cu Rusia au determinat în mare măsură ponderea și influența partidului comunist finlandez. Absența unui puternic partid comunist în Germania se datorează parțial divizării țării în două state după războiul mondial și exterminării comuniștilor de către naziști.

John Kautsky considera că întărirea și declinul partidului comunist depind de gradul de modernizare a țării. Cei mai puternici candidați comuniști pot fi găsiți în țări unde mai mult de o pătrime sau jumătate din forțele de muncă este angajată în sectorul agricol. Prin contrast, în țările puternic industrializate, unde viața economică este stabilă și prosperă, comuniștii practic nu se bucură de nici un fel de popularitate. În țările preponderent agricole, și sărace pe deasupra, lucurile stau cu totul altfel. Aici, comuniștii și partidele de extremă stînga se simt cu adevărat acasă. Toate aceste țări agricole și sărace cînd încearcă să intre într-o epocă nouă, în cea a modernizării, se confruntă imediat cu cele mai dificile probleme și conflicte atît de ordin psihologic, cît și de ordin socio-economic. Însă acolo unde comuniștii se bucurau de o popularitate importantă, chiar și micșorarea sectorului agricol și fortificarea celui industrial nu le-a slăbit pozițiile.

În opinia lui Kautsky, minoritățile sociale care sînt constant marginalizate și neacceptate la guvernare, devin focare potențiale pentru apelurile extremiste. Cu toate că grupurile etnice nu reprezintă neapărat surse majore de conflict, în numeroase societăți, ele devin totuși ținta demagogiei extremiste acolo unde predomină instabilitatea economică și politică. Această nu înseamnă că tulburările din cadrul minorităților etnice nu pot duce la apariția și întărirea unor partide extremiste în sînul populației majoritare.

Partidele protestatatoare sînt partidele ce reprezintă proteste relativ conturate împotriva societății moderne ce pot veni atît din dreapta, cît și din stînga. De cele mai multe ori, aceste partide nu au nici o șansă să ajungă la putere. Apariția și declinul lor depind de cît de bruscă și intensă este nemulțumirea anumitor segmente ale populației. Ele nu supraviețuiesc, de obicei, mai mult de o singură campanie electorală, însă sistemul electoral de reprezentare proporțională, în special cu mari circumscripții electorale, poate favoriza obținerea reprezentării în organele puterii cel puțin locale pentru un partid care se adresează unui grup social mic. Experiența ultimelor decenii ne arată că eterogenitatea socială și reprezentarea proporțională pot duce la apariția și dezvoltarea partidelor extremiste, deși nu trebuie să uităm că evenimentele istorice deosebite joacă în acest sens un rol extrem de important. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Contemporary Democracies, Participation, Stability and Violence*. 1982. Editura *President and Fellows of Harvard College*. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

ALEGERILE ÎN CONDIȚII POST CONFLICTUALE ȘI ASISTENȚA INTERNAȚIONALĂ

Larry Garber

Alegerile desfășurate în condiții sociale și politice post conflictuale se deosebesc în mod fundamental de cele organizate în împrejurări normale. Alegerile post conflictuale sînt menite să ușureze sau să simbolizeze sfîrșitul conflictelor interne. Am putea oferi o mulțime de exemple ale unor asemenea alegeri: alegerile din Bosnia (1996 și 1997), din Sierra Leone (1996), din Guatemala (1995) etc.

Nu este surprinzător faptul că rolul jucat de alegeri în condiții post conflictuale reprezintă un subiect controversat pentru mulți analiști și lideri politici. Mulți din ei au ridicat problema eficacității și cheltuielilor de organizare și desfășurare a alegerilor. De asemenea, ei au

unor părți intermediare externe (o organizație internațională sau un grup de națiuni) ceea ce adesea presupune dislocarea de forțe militare sau forțe de ordine în țara care iese dintr-un conflict devastator. A treia: în general, aceleași părți intermediare externe își asumă rolul extrem de important în ceea ce privește administrarea, supravegherea, observarea, finanțarea și alte forme de sprijinire a procesului de organizare și desfășurare a alegerilor. În sfîrșit, deseori, alegerile au loc cînd eforturile de ameliorare a situației sînt încă abia la început, refugiații încă nu s-au întors la locurile lor de reședință, minele de sol îngreunează la maximum călătoriile în anumite regiuni ale țării etc.

pretind, pe de o parte, că sînt interesați într-o soluționare pașnică a conflictului, iar pe de alta, că structurile politice existente sînt împotriva lor, că și înainte au avut loc alegeri, că ele s-au dovedit frauduloase, că poporul este o turmă de dobitoace mute ce nu sînt în stare să facă o alegere conștientă, de aceea este cel mai indicat să se strige "La arme!!!" și să se treacă imediat la instaurarea păcii și armoniei sociale prin binecunoscuta metodă a stîrpirii oponenților și urmașilor lor de pe fața pămîntului. Că această metodă nu a dus niciodată la un sfîrșit bun, că a consolidat răul și a semănat doar moarte și suferințe inimaginabile, pe nimeni din cei cu capetele înfiebîntate nu interesează. De aceea, comunitatea internațională pune accentul pe alegeri în cazul situațiilor post conflictuale și recurge la tot felul de mijloace pentru a răcori capetele prea "aburite". De exemplu, pentru niște lideri oboșiți de război și o populație, oricît de sălbătică și îndobitocită de cruzimile și lipsurile de război ar fi, un program clar și inteligibil de reconstruire a țării ar putea constitui o alternativă serioasă la nenorocirile pe care, iminent, le va aduce războiul și în casa învinșilor și în casa victorioșilor. Cu toate acestea, comunitatea internațională poate negocia doar cu un guvern legitim ales și dispunînd de creditul de încredere al poporului.

Totodată, pentru comunitatea internațională alegerile simbolizează recuperarea într-o oarecare măsură a securității fizice pentru populație, încetarea ostilităților militare și retragerea contingentelor militare din zonă. Totuși, după cum ne demonstrează experiențele din Bosnia și Haiti, retragerea forțelor militare din zonă se poate dovedi nepractică și într-adevăr nereproductivă.

Eforturile de democratizare a tuturor aspectelor vieții sociale, de asemenea, presupun discutarea problemelor legate de alegeri în cadrul negocierilor de pace. Cu toate că atît liderii politici cît și analiștii recunosc deopotrivă că alegerile nu sînt sinonimul democrației, faptul că ele nu sînt desfășurate sau refuzul de a stabili un orar concret pentru organizarea și desfășurarea lor pune serios la îndoială atașamentul părților negociatoare la viitorul democratic al țării lor. ■

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Postconflict Elections, Democratizations And International Assistance*. Editura "Lynne Rienner Publishers", 1998. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

subliniat faptul că alegerile nu duc întotdeauna la încetarea ostilităților sau la crearea unui climat favorabil regenerării economice, sociale și chiar politice. Cu toate acestea, nu putem să nu ne întrebăm: de ce alegerile au devenit o componentă vitală a tuturor acordurilor de pace semnate în cadrul unui stat în epoca ce a urmat Războiului Rece? Mai mult, alegerile se asociază cu experiențe ce, într-adevăr, pot contribui substanțial la obținerea stabilității sociale și politice atît de mult rîvnite de statele aflate în tranziție.

Care sînt caracteristicile alegerilor post conflictuale? Prima: majoritatea acestor alegeri au loc după negocierea acordurilor de pace în care sînt antrenate dacă nu toate, aproape toate părțile implicate într-un conflict sau altul fără rezolvarea căruia societatea nu mai poate să se dezvolte și să funcționeze normal. A doua: negocierile de pace oferă un rol important de jucat

Această importanță acordată alegerilor desfășurate într-un mediu social și politic post conflictual nu este greu de înțeles. De felul în care este soluționată problema determinării părții care va guverna țara depinde succesul procesului de pace - dacă prin organizarea și desfășurarea unor alegeri cît se poate de corecte și oneste: sînt șanse de succes, dacă prin o victorie militară definitivă ca în Etiopia - un întineric greu se va lăsa peste viitorul acelei țări. Alegerile oferă o bază, un remediu pentru soluționarea acestei probleme. Alegerile nu sînt nici un panaceu universal, nici un paliativ oarecare, ele constituie un punct de plecare prin care se încearcă să se reinstaureze pacea și stabilitatea fără vărsare de sînge, fără torturi și umilințe. Mai mult, fiind de acord să-și asume un rol important în sprijinirea procesului electoral, comunitatea internațională este gata să facă față acelor care

- Începînd cu 6 ianuarie, postul de radio "Antena C" al municipiului Chişinău difuzează ciclul de emisiuni "Vocea Civică", realizat în comun de către Liga pentru apărarea drepturilor omului (LADOM) și IFES-Moldova. Cei interesați de problemele reformei administrației publice, reformei teritorial-administrative, rolul și statutul funcționarului public, activitățile desfășurate de către organizațiile internaționale pe teritoriul Moldovei, apărarea și promovarea drepturilor omului, pot audia aceste emisiuni în fiecare joi la ora 17:35, pînă la 7 martie.
- În perioada 14-25 ianuarie, la Chişinău s-a aflat Carrie Ellis, asistentă de programe la IFES-Washington, iar în perioada 17 ianuarie - 20 ianuarie, la Chişinău s-a aflat Scott Lansell, director de programe al IFES-Washington. Pe parcursul vizitei lor Scott Lansell și Carrie Ellis au avut o serie de întâlniri cu membrii Comisiei Electorale Centrale (CEC), reprezentanți ai unor formațiuni politice, organizații neguvernamentale și mass media.
- În ziua de 19 ianuarie, IFES-Moldova, LADOM și Comitetul Helsinki din Moldova au organizat un seminar de instruire a observatorilor locali acreditați de CEC pentru observarea alegerilor parțiale din 23 ianuarie din județul Taraclia. În cadrul seminarului au fost instruiți 38 observatori locali. La reuniune au mai participat Scott Lansell, Carrie Ellis, Igor Boțan, Coordonator principal de programe al IFES-Moldova, Anatolie Puică, secretarul CEC etc. Ei s-au referit la rolul și importanța observatorului local în alegeri, îndatoririle lui și cadrul juridic care îi reglementează activitatea. De asemenea, participanții la seminar au primit broșura *Ghidul observatorului*, formularul observatorului și ultimul număr al buletinului informativ *Vocea Civică*.
- În ziua de 20 ianuarie, Carrie Ellis și colaboratorii IFES-Moldova au participat la lucrările unui seminar din cadrul programului *Școla electorală*, desfășurat de către asociațiile obștești *Stelele Europei* și *CDM XXI*. La seminar au participat peste 20 reprezentanți ai aripelor tinere ale unor partide politice. Tema principală de discuții a fost reflectarea campaniilor electorale în mass media.
- În ziua de 20 ianuarie, Anatol Puică, Carrie Ellis și Igor Boțan au participat la emisiunea "Vocea Civică", difuzată de către postul de radio "Antena C" al municipiului Chişinău. Ei s-au referit la diferite probleme organizatorice și juridice legate de alegerile locale parțiale din județul Taraclia programate pentru ziua de 23 ianuarie.
- În ziua de 23 ianuarie, Carrie Ellis și Igor Boțan au observat alegerile locale parțiale din județul Taraclia.
- În ziua de 26 ianuarie, IFES-Moldova, LADOM și Comitetul Helsinki din Moldova au organizat o conferință de presă în cadrul căreia au prezentat rezultatele observării alegerilor locale parțiale din județul Taraclia de către observatorii locali instruiți de IFES-Moldova, LADOM și Comitetul Helsinki din Moldova. Organizatorii au remarcat că în pofida faptului că au fost înregistrate cîteva încălcări grave ale legislației electorale și altele mai puțin grave, observatorii locali și reprezentanții concurenților electorali au reușit să diminueze impactul acestor iregularități asupra rezultatelor alegerilor.
- În ziua de 27 ianuarie, Igor Boțan a ținut lecția *Finanțarea campaniilor electorale* pentru participanții la un seminar organizat în cadrul programului *Școla electorală*. La seminar au participat peste 20 reprezentanți ai aripilor tinere ale unor formațiuni politice.
- În zilele de 3,10 și 15 februarie, IFES-Moldova și Direcția Juridică a Parlamentului au organizat o masă rotundă în cadrul căreia au fost discutate diverse propuneri de modificare a unor prevederi din Codul Electoral.
- În ziua de 10 februarie, Igor Boțan a ținut lecția *Referendumurile locale* pentru participanții la un seminar organizat în cadrul programului *Școla electorală*. La seminar au participat peste 25 reprezentanți ai aripilor tinere ale unor formațiuni politice.
- În ziua de 16 februarie, CEC a organizat, cu sprijinul IFES-Moldova, seminarul republican *Parteneriat strategic: CEC - partide politice și organizații social-politice*. Temele principale de discuție s-au axat pe influența sistemului electoral asupra dezvoltării pluralismului politic, finanțarea campaniilor electorale, reflectarea campaniilor electorale în mass media, fraudele electorale și preîntîmpinarea lor. Cei peste 63 participanți au reprezentat 29 partide politice înregistrate oficial, mass media, ONG-uri locale și diferite instituții publice. ■

Aspect de la întâlnirea reprezentanților IFES cu președintele CEC, dl Dumitru Nidelcu

Centrul Regional de Mediu

Vocea Civică

Volumul 6, Nr.1 (28) Ianuarie-Februarie 2000

Editor

IFES-Moldova
Str. George Meniuc, nr. 3
MD2009 Chișinău, Moldova
Tel.: 733255, 731477
Fax: 733621

E-mail: office@ifes.moldnet.md

IFES-Moldova

Director
Dorin Tudoran

Coordonator principal
de programe
Igor Boțan

Coordonator
financiar-administrativ
Vladimir Gurin

Coordonator Centrul
de resurse/Machetare
Tamara Chitoroagă

Coordonator de program
Gabriel Mumjiev

Asistent/Relații cu publicul
Ina Gutium

Programul IFES în Moldova este
finanțat de Agenția Statelor Unite
pentru Dezvoltare Internațională,
USAID

Centrul regional de mediu din Moldova (REC-Moldova) este o organizație independentă, internațională, apolitică și non-profit.

REC-Moldova a fost fondat în anul 1998 de către Comisia Europeană și Guvernul SUA. Scopul creării REC-Moldova a fost de a acorda asistență organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) care se ocupă de soluționarea problemelor ecologice din Moldova și statele vecine. Această asistență a luat forma cooperării la nivel național și regional între ONG-uri pe de parte și instituțiile guvernamentale, comunitățile locale și oricare alte organizații preocupate de protecția și conservarea mediului înconjurător pe de altă. Totodată, REC-Moldova promovează ideea participării cât mai active a cetățenilor simpli la procesul de luare de decizii cu caracter ecologic.

REC-Moldova colaborează cu alte centre regionale de mediu în scopul rezolvării problemelor regionale și transfrontaliere de mediu.

Pînă în prezent, REC-Moldova a desfășurat deja în 1999, cu sprijinul financiar al Comisiei Europene și Guvernului SUA, prima etapă a programului său de burse mici "Eco-dezvoltare prin oportunități egale". În cadrul acestui program REC-Moldova a finanțat trei categorii de proiecte: 1) de dezvoltare instituțională a ONG-urilor; 2) cu scopuri informațional-educative; 3) aplicative. A examinat 90 de proiecte, din care a selectat doar 24 pentru finanțare. În total, suma alocată a fost de 50 000 dolari SUA.

SCOPURI:

REC-Moldova își propune să: 1) contribuie la schimbul și diseminarea informației cu privire la problemele ecologice și de dezvoltare durabilă; 2) să ofere solicitanților acces la diferite baze de date naționale și internaționale; 3) să editeze buletine și alte publicații; 4) să sensibilizeze, pe cît e posibil, opinia publică în legătură cu problemele mediului înconjurător.

Pe lîngă programul de granturi, despre care cei interesați ar putea afla mai multe detalii la numărul de telefon al centrului, REC-Moldova mai desfășoară următoarele programe:

PROGRAMUL DE INFORMARE/COMUNICARE

El se axează pe raspîndirea informației privitoare la mediul ambiant și promovarea accesului la diferite baze de date locale și internaționale; actualizarea bazelor de date naționale, regionale și internaționale ce vizează mediul ambiant; informarea publicului despre activitățile REC-Moldova; crearea unei biblioteci și a serviciului informațional pe lîngă REC-Moldova.

PROGRAMUL DE INSTRUIRE

În cadrul acestui program REC-Moldova oferă ONG-urilor consultații legate de elaborarea și aplicarea propunerilor de proiecte, dezvoltarea capacităților administrative și profesionale ale liderilor și membrilor ONG-urilor; organizează seminare în problemele protecției mediului înconjurător, dezvoltării instituționale, identificării surselor financiare, educației ecologice și accesului la informație atît pentru organizațiile neguvernamentale, cît și pentru cele guvernamentale.

Adresa: Centrul regional de mediu - Moldova (Rec-Moldova),
str. Bănulescu-Bodoni nr. 57/1, ap. 404, MD 2005, REC-Moldova, Chisinau,
tel/fax.:238686, **E-mail:** recmd@moldova.md

Opiniile exprimate în articolele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă, în mod necesar, și punctul de vedere al Vocii Civice. Întreaga responsabilitate pentru veridicitatea celor afirmate aparține exclusiv autorilor articolelor.